

TÜRKİYE'DE DIŞ TİCARETİN YOĞUNLAŞMA ANALİZİ

Dr. Öğr. Üyesi Fatma DAVARCIOĞLU ÖZAKTAŞ

AKADEMİSYEN
KİTABEVİ

AKADEMİSYEN
KITABEVI

© Copyright 2018

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Kitabevi A.Ş.'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

ISBN **Yayın Koordinatörü**

978-605-258-172-8

Yasin DİLMEN

Kitap Adı

Türkiye’de Dış Ticaretin Yoğunlaşma Analizi

Sayfa ve Kapak Tasarımı

Akademisyen Dizgi Ünitesi

Yayıncı Sertifika No:

25465

Yazar

Dr. Öğr. Üyesi Fatma DAVARCIOĞLU ÖZAKTAŞ

Baskı ve Cilt

Sonçağ Matbaacılık

ANKARA/2018

DOI

10.37609/akya.2338

GENEL DAĞITIM
Akademisyen Kitabevi A.Ş.

Halk Sokak 5 / A

Yenişehir / Ankara

Tel: 0312 431 16 33

siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

ÖNSÖZ

IMF, Dünya Ekonomik Görünüm Raporu'na göre, 2018-2019 yıllarında küresel büyüme beklentileri %3,9 olurken, dünya ticaretinin de bu oranla birlikte daha da artacağı beklenmektedir. (IMF, 2018:1)

İletişim, teknoloji, verimlilik, nüfus artışı, tüketim kalıplarındaki değişimlere bağlı olarak sürekli artış trendinde olan dünya ticaret hacmi aynı zamanda sürekli bir devinim de içindedir.

Uzun yıllar ülkelerin kendi ürünlerine talep yaratma amaçlı pazar arayışında olan ülkeler, ürünlerine hammadde temini için arz yönlü olarak da yeni pazar arayışları içerisindeyler. Diğer yandan, dış ticarete ölçek ekonomilerine dayanan ithal ikameci strateji de değişmiş ve artık rekabet gücü farklı unsurlara dayanır olmuştur. Bir başka ifadeyle, gelişme ve rekabetin niteliği değişmiş, bilgi ve yeni teknoloji kullanımı ilk sıraya yerleşmiştir.

Tüm bunlar, bir ülkenin ticaretinin hacmini, bileşimini ve yönünü belirlemeye yönelik her türlü müdahale olarak özetlenebilen dış ticaret politikasının da ülkeler için değişimlere her daim ayak uydurması gerekliliğini beraberinde getirmektedir.

Bu çalışmanın amacı, içine 2008 global krizini de alan 2000-2017 yılları arasında, dünya ticaretinde hem ithalatçı hem de ihracatçı konumuyla yer alan Türkiye ekonomisinin uluslararası ticarete meydana gelen değişimlere ne ölçüde uyum sağladığının, nasıl bir pazar yapısına sahip olduğunun ortaya konmasıdır.

Bu amaçla, Türkiye'nin 2000-2017 yılları arasında dış ticarete sergilediği performans ve dış ticaret yapısında ortaya çıkan değişim, ihracat ve ithalatta ülke, fasıl, ekonomik faaliyetler, geniş ekonomik sınıflandırma ve uluslararası ticaret sınıflamasına göre Yoğunlaşma Oranı (CR) ve Herfindahl Endeksi (H-I) yöntemleri kullanılarak hesaplanan yoğunlaşma analizleri ile değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Elde edilen sonuçların, mevcut yapıya ışık tutmak yanısıra karar alıcıların dünya ticaret sisteminde değişimleri gözönüne olarak politika şekillendirmesi amacına hizmet eden bir altyapı oluşturması hedeflenmiştir.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	iii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM DÜNYA TİCARETİNDE GELİŞMELER VE TÜRKİYE

1.1. Dünya Ticaretinde Gelişmeler ve Türkiye	5
1.2. Türkiye'nin Dış Ticaret Göstergelerinin Değerlendirilmesi (2000-2017)	9

İKİNCİ BÖLÜM DIŞ TİCARETTE YOĞUNLAŞMA

2.1. Dış Ticarete Yoğunlaşma	13
2.2. Dış Ticarete Yoğunlaşmanın Hesaplanması	14
2.2.1.Yoğunlaşma Oranı (CR)	15
2.2.2.Herfindahl İndeksi (H-I)	15

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM İHRACATTA YOĞUNLAŞMA

3.1. Ülke ve Ülke Gruplarına Göre İhracat	17
3.2.İhracatta Ülke Yoğunlaşmaları	20
3.3.İhracatta Fasıllar ve Yoğunlaşma	25
3.4. Ekonomik Faaliyetlere Göre İhracat ve Yoğunlaşma	29
3.5.İhracatta Geniş Ekonomik Sınıflandırma ve Yoğunlaşma	36
3.6. Standart Uluslararası Ticaret Sınıflamasına Göre İhracat ve Yoğunlaşma	39
3.7. İhracatta Yoğunlaşma Genel Değerlendirme	43

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

İTHALATTA YOĞUNLAŞMA

4.1. Ülke ve Ülke Gruplarına Göre İthalat	47
4.2. İthalatta Ülke Yoğunlaşmaları	51
4.3. İthalatta Fasıllar ve Yoğunlaşma	53
4.4. Ekonomik Faaliyetlere Göre İthalat ve Yoğunlaşma	57
4.5. İthalatta Geniş Ekonomik Sınıflandırma ve Yoğunlaşma	63
4.6. Standart Uluslararası Ticaret Sınıflamasına Göre İthalat ve Yoğunlaşma	67
4.7. İthalatta Yoğunlaşma Genel Değerlendirme	71
Ek 1	73
KAYNAKÇA	77

KAYNAKÇA

- Akal, Mustafa (2008). Ortadoğu Sınır Ülkeleriyle Dış Ticaret Yoğunlaşması ve Yapısal Değişim, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 7, (2)
- Akdemir, Sevim; Konur, Fatih (2008). Türkiye’de Dış Ticaretin Gelişimi (2000-2007), Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi İktisat Bölümü, İkinci Ulusal İktisat Kongresi, İzmir
- Akdemir, Sevim (2018). Türkiye’de Dış Ticaret Bilançosu Dengesizliğinin Nedenleri, IV, International Academic Research Congress, Antalya
- Akio, Matsumoto; Ugo, Merlone & Ferenc, Szidarovszky (2012). Some Notes on Applying the Herfindahl–Hirschman Index, Applied Economics Letters, 19, (2)
- Akses, Selen (2012). Ekonomik Kriz Sonrası Dış Ticaret İlişkilerinin Gelişimi, İktisadi Kalkınma Vakfı Değerlendirme Notu, Kasım
- Alptekin, Kerem (2015). Dünya Ticaret Örgütü Yıllık Raporu ve Türkiye’ye Hatırlattıkları, Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı, Haziran
- Altay, Hüseyin; Çelebioğlu, Fatih; Şen, Ali (2010). Ticari Yoğunlaşma Kapsamında Türkiye’nin Küresel Ölçekli Dış Ticaret Analizi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 26, (1)
- Bacchetta, Marc; Jansen, Marian; Piermartini, Roberta; Amurgo-Pacheco, Alberta (2007). Export Diversification as an Absorber of External Shocks, www.etsg.org/ETSG2007/papers/jansen.pdf
- Biker, Jacob A.; Haaf, Katharina (2002). Measures of Competition and Concentration in the Banking Industry: A Review of the Literature, Economic and Financial Modelling, https://www.dnb.nl/en/binaries/ot027_tcm47-146045.pdf
- Demirci, Köksal (2016). Küresel Krizin Türkiye’nin Dış Ticaretine Etkilerinin Analizi, Başkent Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi
- DİE (2003). Dış Ticarete Yoğunlaşma, Ankara
- Dunn, M. Robert; Mutti John H. (2003). International Economics, Sixth Edition, Routledge
- Erkan, Birol; Sunay, Zekai Fatih (2016). Türkiye’nin İhracatının Yoğunlaşma Perspektifinde Analizi, *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi* , 5,(7)

- Giles, Judith. A.; Williams, Cara L. (2000). Export-led Growth: A survey of the Empirical Literature and Some Noncausality Results Part 1, Econometrics Working Paper 1, Departments of Economics ,University of Victoria. <https://ideas.repec.org/p/vic/vicewp/0001.html>
- Greenaway, David (1983). International Trade Policy: From Tariffs to New Protectionism, Macmillan,London
- Gürak, Hasan (2006). Ekonomik Büyüme ve Küresel Ekonomi. Ekin Kitabevi: Bursa.
- IMF (2018). World Economic Outlook, July
- Karakaş, Adem (2012). Türkiye Ekonomisinin’nde Yapısal Değişim:Dış Ticarete Fasal Bazlı Yapısal Dönüşüm Analizi, Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi, (4),1
- Korkmaz, Suna; Aydın, Ahmet (2015). Türkiye’de Dış Ticaret-Ekonomik Büyüme İlişkisi:Nedensellik Analizi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi, Aralık, 10 (3)
- Kösekahyaoğlu, Levent (2007). Türkiye Dış Ticaretinde Ürün ve Ülke Bazında Yoğunlaşma:1980-2005 Dönemi Üzerine Karşılaştırılmalı Bir Analiz, İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi,36
- Krueger, Anne O. (1990), Perspectives on Trade and Development, Chicago, University of Chicago Press
- Kuşat, Nurdan (2015). Gümrük Birliği Antlaşmasını Takip Eden Süreçte Türkiye-BRICS Dış Ticareti Yoğunlaşma Analizi, Yönetim ve Ekonomi Dergisi, (22),1
- Lall, Sanjaya (2000). Turkish Performance in Exporting Manufactures: A Comparative Structural Analysis, OEH Working Paper Series, No:47
- www.muhendisbeyinler.net/endustri-4-0-nedir
- Pugel, Tomas A. (2004). International Economics, 20.th edition, McGraww-Hill Companies Inc., Boston
- Seyidoğlu, Halil (2009). Uluslararası İktisat, Teori Politika ve Uygulama, 17.baskı
- Seymen, Dilek; Bilici, Özgül; Şanlısoy, Selim (2009). Türkiye Dış Ticaretinin Yönü: Dış Ticaret Politikası Perspektifinden Bir Değerlen-

- dirme, Econ Anadolu 2009, Anadolu International Conference in Economics, June 17-19, Eskişehir
- Telatar, O. Murat; Harun Terzi (2009). Türkiye’de Ekonomik Büyüme ve Cari İşlemler Dengesi İlişkisi, Atatürk Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Dergisi, (23), 2
- TÜİK (2013). Dış Ticaret İstatistik Yıllığı
- Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM), (2015). Ekonomi ve Dış Ticaret Raporu, İstanbul
- Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM). Ekonomi Raporu 2017
- Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş. (2010). Türkiye’nin İhracatında Önde Çıkan Sektörlerde Temel Pazar Ülkeler, Rakipler ve Rekabet Gücü, Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Müdürlüğü, Ankara
- TÜSİAD (2018). 2018 Yılına Girerken Türkiye ve Dünya Ekonomisi, Ekonomik Araştırmalar Bölümü, Yayın No:T/2017-12/587
- Uçan, Okyay; Koçak, Esra (2014). Türkiye’de Dış Ticaret ve Ekonomik Büyüme arasındaki İlişki, Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi, (7), 2
- UNCTAD (2017). Handbook of Statistics
- Utkulu, Utku (2008). Türkiye’de Dış Ticaret İşlemleri ve Uygulaması (Teoriden Pratiğe) içinde Türkiye’de Dış Ticaretin Gelişimi ve Yapısal Değişim, Gazi Kitabevi, Mayıs
- WTO (a) (2018). World Trade Statistical Review
- WTO (b) (2018). Annual Report
- www. Tuik.gov.tr
- Yeldan, Erinc; Taşçı, Kamil; Voyvoda Ebru; Özsan M. Emin (2013). Orta Gelir Tuzağı’ndan Çıkış: Hangi Türkiye?, Cilt 2: Bölgesel Kalkınma ve İkili Tuzaktan Çıkış Stratejileri, Türk Girişim ve İş Dünyası Konfederasyonu, İstanbul
- Yükseler, Zafer; Türkan Ercan (2006). Türkiye’nin Üretim ve Dış Ticaret Yapısında Dönüşüm: Küresel Yönelimler ve Yansımalar, TÜSİAD-Koç Üniversitesi Ekonomik Araştırma Forumu